

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E ARSIMIT, SPORTIT DHE RINISË
INSTITUTI I ZHVILLIMIT TË ARSIMIT

KURRIKULA E BAZUAR NË KOMPETENCA

Lënda: Gjuhë shqipe

Shkalla: II

Klasat: IV dhe V

Tiranë, 2017

INSTITUTI I ZHVILLIMIT TË ARSIMIT

Përmbajtja

I.	HYRJE.....	3
II.	KORNIZA KONCEPTUALE E PROGRAMIT TË GJUHËS SHQIPE	4
III.	QËLLIMET E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR	8
IV.	QËLLIMET E PROGRAMIT TË GJUHËS SHQIPE	8
V.	LIDHJA E KOMPETENCAVE KYÇ ME KOMPETENCAT E LËNDËS.....	9
VI.	LIDHJA E GJUHËS SHQIPE ME TEMAT NDËRKURRIKULARE	16
VII.	LIDHJA E GJUHËS SHQIPE ME FUSHAT E TJERA TË TË NXËNIT.....	17
X.	QËLLIMET E SHKALLËS SË PARË DHE TË SHKALLËS SË DYTË.....	23
XI.	PËRMBAJTJA E SHKALLËS SË PARË DHE E SHKALLËS SË DYTË	24
	Tematikat.....	24
XII.	UDHËZIME METODOLOGJIKE	46
	Kriteret e procesit mësimor	48
	Puna me nxënësit me nevoja të veçanta, me nxënësit me vështirësi në të nxënë dhe me nxënësit e talentuar.....	48
	Udhëzime për leximin e teksteve letrare dhe joletrare	49
XIII.	UDHËZIME PËR VLERËSIMIN	50
XIV.	MATERIALE DHE BURIME MËSIMORE.....	52

I. HYRJE

Lënda e gjuhës shqipe bën pjesë në fushën “Gjuhët dhe komunikimi”. Kjo fushë synon zhvillimin gjuhësor e letrar që është boshti themelor për rritjen intelektuale, shoqërore, estetike dhe emocionale të nxënësve. Më konkretisht, fusha “Gjuhët dhe komunikimi” i aftëson nxënësit që të përdorin gjuhën për të komunikuar, për të plotësuar interesat e tyre personale dhe për të përmbushur kërkesat e shoqërisë dhe të vendit të punës.

Mësimi i gjuhës shqipe, gjithashtu, zhvillon te nxënësit të menduarit kritik dhe i bën të vetëdijshëm për identitetin e tyre personal dhe kombëtar. Nëpërmjet leximit të teksteve nga letërsia shqipe dhe ajo botërore, nxënësit zhvillojnë botën e tyre emocionale, pasurojnë përfytyrimet dhe imagjinatën e tyre për botën, çmojnë gjuhët dhe kulturën kombëtare e atë botërore.

Fusha “Gjuhët dhe komunikimi” nxit dëshirën dhe kuriozitetin e nxënësve për t’u bërë lexues aktivë e të pavarur dhe shkruar të saktë, origjinalë dhe krijues. Po kështu, ajo zhvillon te nxënësit njohuritë, shkathtësitë, qëndrimet dhe vlerat e duhura që ata të flasin dhe të dëgjojnë në mënyrë korrekte në varësi të situatës dhe të qëllimit që kanë.

Arritjet gjuhësore të nxënësve janë përcaktuese jo vetëm për lëndët e fushës “Gjuhët dhe komunikimi”, por dhe për çdo lëndë që zhvillohet në shkollë. Nëse nxënësit nuk janë të aftë të dëgjojnë, të flasin, të lexojnë dhe të shkruajnë mirë, ata nuk mund të jenë të suksesshëm në shkollë dhe në jetë. Duke pasur një rëndësi të tillë, fusha dhe lëndët që e përbëjnë atë, janë një nga detyrat parësore të arsimit bazë.

Korniza Kurrikulare përcakton si qëllim kryesor zotërimin e kompetencave kyç, si të domosdoshme për një individ, me qëllim që ai të përmbushë me sukses kërkesat personale, shoqërore dhe profesionale. Çdo fushë të nxëni dhe lëndë synon që ta pajisë nxënësin me këto kompetenca. Këtë “mision” lënda e realizon nëpërmjet kompetencave të saj. Bazuar në synimet dhe specifikat e lëndës së gjuhës shqipe, pesë kompetencat e saj janë:

- Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme.
- Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar.
- Të lexuarit e teksteve letrare dhe joletrare.
- Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale.
- Përdorimi i drejtë i gjuhës.

Fusha “Gjuhët dhe komunikimi” përbëhet nga lëndët: **Gjuhë shqipe, Gjuhë e huaj e parë, Gjuhë e huaj e dytë**. Njohuritë, shkathtësitë dhe qëndrimet e nxënësve në një gjuhë i ndihmojnë ata që të mësojnë dhe të kuptojnë një gjuhë tjetër. P.sh., nxënësit zbatojnë njohuritë e tyre gjuhësore të gjuhës amtare gjatë mësimit të një gjuhe të huaj. Nga ana tjetër, duke mësuar një gjuhë të dytë apo të tretë, nxënësit fillojnë ta çmojnë dhe ta vlerësojnë më shumë gjuhën amtare dhe kulturën e tyre. Ata vihen në situata që u mundësojnë atyre të kuptojnë se çfarë kanë të përbashkët gjuhët dhe çfarë i bën ato unike. Mësimi i këtyre lëndëve përgjatë viteve të arsimit bazë është si më poshtë:

Gjuha shqipe mësohet nga klasa përgatitore deri në klasën e nëntë.

Gjuha e huaj e parë fillon në klasën e tretë dhe mësohet deri në klasën e nëntë.

Gjuha e huaj e dytë fillon të mësohet në klasën e gjashtë dhe vazhdon deri në klasën e nëntë. Si gjuhë e huaj e dytë mund të jetë: gjuha angleze, gjuha frënge, gjuha italiane, gjuha gjermane etj.

II. KORNIZA KONCEPTUALE E PROGRAMIT TË GJUHËS SHQIPE

Hartimi i programit të gjuhës shqipe mbështetet në dokumentet kryesore kurrikulare: Korniza Kurrikulare, kurrikula bërthamë dhe plani mësimor i arsimit bazë.

Përdoruesit e programit janë mësuesit, autorët e teksteve shkollore, prindërit dhe komuniteti, specialistët e arsimit dhe fakultetet e mësuesisë.

Mësuesit do ta përdorin programin e gjuhës shqipe për të krijuar një tablo të qartë rreth asaj se çfarë duhet të mësojnë nxënësit dhe se si duhet të ndërtojnë mësimdhënien për të përmbushur kërkesat e programit.

Autorët e teksteve shkollore do ta përdorin programin e gjuhës shqipe për të hartuar tekste që janë në funksion të realizimit të programit mësimor përkatës. Leximi i kujdesshëm i programit për çdo shkallë dhe klasë (nga klasa e parë deri në klasën e nëntë) do t'i ndihmojë ata për të siguruar koherencën dhe për të shmangur ngarkesën e panevojshme.

Prindërit dhe komuniteti mund të informohen nëpërmjet programit për njohuritë, aftësitë, qëndrimet dhe vlerat që duhet të zotërojnë fëmijët e tyre në lëndën e gjuhës shqipe.

Specialistët e arsimit do ta përdorin programin e gjuhës shqipe për qëllime inspektimi, monitorimi, vlerësimi, studimi etj.

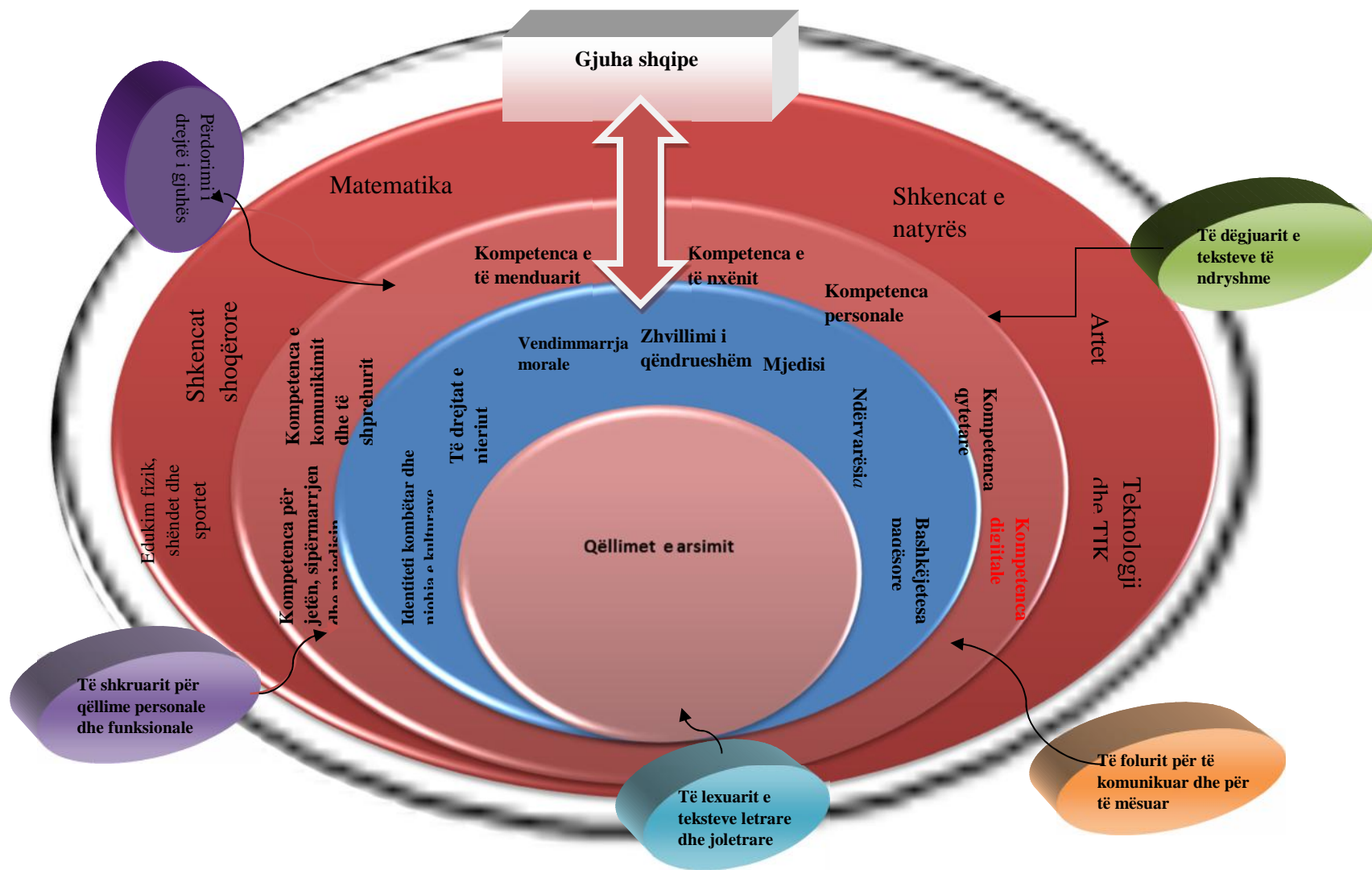
Fakultetet e mësuesisë duhet ta përdorin programin lëndor për të përshtatur kurrikulat e tyre, me qëllim përgatitjen efektive të mësuesve të ardhshëm, si dhe për praktikën profesionale të studentëve.

Programi i gjuhës shqipe ka në fokus realizimin e kompetencave kyç dhe të kompetencave të lëndës. Gjatë punës për përmbushjen e kompetencave kyç dhe atyre të lëndës, nëpërmjet lëndës së gjuhës shqipe do të realizohen temat ndërkurrikulare që mundësojnë lidhjen e lëndës me jetën e përditshme, shoqërinë dhe tregun e punës.

Në program, gjithashtu, përshkruhet lidhja e gjuhës shqipe me fushat e tjera, në mënyrë që formimi i nxënësit të mos jetë fragmentar, por tërësor.

Në program janë përcaktuar njohuritë, aftësitë, shkathtësitë, vlerat dhe qëndrimet për çdo kompetencë të fushës. *Njohuritë janë përcaktuar për çdo klasë, ndërsa aftësitë, shkathtësitë, vlerat dhe qëndrimet janë përcaktuar për shkallë.* Këto njohuri, aftësi, shkathtësi, vlera dhe qëndrime janë klasifikuar sipas disa tematikave.

Diagrami i mëposhtëm paraqet organizimin e programit.

III. QËLLIMET E ARSIMIT PARAUNIVERSITAR

Arsimi parauniversitar krijon kushte dhe mundësi që nxënësit: të ndërtojnë dhe të zhvillojnë njohuri, shkathtësi, qëndrime dhe vlera që kërkon shoqëria demokratike; të zhvillohen në mënyrë të pavarur e të gjithanshme; të kontribuojnë në ndërtimin dhe mirëqenien vetjake dhe të shoqërisë shqiptare dhe të përballen në mënyrë konstruktive me sfidat e jetës.

Në arsimin parauniversitar, nxënësit:

- kultivojnë identitetin vetjak e kombëtar dhe përkatësinë kulturore;
- përvetësojnë vlera të përgjithshme kulturore dhe qytetare;
- zhvillohen në aspektet intelektuale, etike, fizike, sociale dhe estetike;
- zhvillojnë përgjegjësi ndaj vetes, ndaj të tjerëve, ndaj shoqërisë dhe ndaj mjedisit;
- aftësohen për jetë dhe për punë, në kontekste të ndryshme shoqërore e kulturore;
- aftësohen për të nxënë gjatë gjithë jetës;
- zhvillojnë shpirtin e sipërmarrjes;
- përdorin teknologjitë e reja.

IV. QËLLIMET E PROGRAMIT TË GJUHËS SHQIPE

Qëllimet e programit të lëndës së gjuhës shqipe në arsimin bazë janë:

- Zhvillimi i aftësive për të folur, për të dëgjuar, për të lexuar dhe për të shkruar tekste të llojeve të ndryshme letrare dhe joletrare, si dhe kultivimi i mendimit kritik e krijues nëpërmjet këtyre teksteve.
- Kërkimi, gjetja, gjykimi në mënyrë kritike dhe përdorimi i informacionit që merret nga mediat dhe interneti.

- Njohja dhe vlerësimi i letërsisë shqipe dhe i letërsisë botërore nëpërmjet studimit të krijimtarisë së shkrimtarëve përfaqësues të periudhave të ndryshme (tekste të përshtatshme për moshën e nxënësve).
- Krijimi i besimit se përmes letërsisë dhe teksteve joletrare zhvillohen mënyra e të menduarit, bota shpirtërore dhe personaliteti i njeriut.
- Zotërimi i njohurive, aftësive, shkathtësive dhe qëndrimeve të duhura rreth sistemit gjuhësor të shqipes.
- Vlerësimi i gjuhës shqipe si vlerë e kulturës sonë kombëtare dhe si mjet komunikimi.

V. LIDHJA E KOMPETENCAVE KYÇ ME KOMPETENCAT E LËNDËS

Realizimi i kompetencave kyç të Kornizës Kurrikulare gjatë procesit të mësimdhënies dhe nxënies kërkon që mësuesi të lidhë kompetencat kyç me kompetencat e lëndës për secilën shkallë. Për të realizuar në praktikë këtë lidhje, mësuesi duhet të përzgjedhë metodat, teknikat dhe mjetet e përshtatshme didaktike për realizimin e çdo kompetence dhe rezultati të nxëni. ***Kompetenca përcaktohet si harmonizim i njohurive, shkathtësive, vlerave dhe qëndrimeve për të trajtuar plotësisht situatat e kontekstit.*** Kur nxënësi realizon kompetencat gjuhësore, ai njëkohësisht është duke zhvilluar edhe kompetencat kyç. P.sh., gjatë prezantimeve të ndryshme në orët mësimore të kompetencës së të folurit për të komunikuar e për të mësuar, nxënësit përdor edhe mjetet e teknologjisë së informacionit dhe të komunikimit dhe realizon kështu edhe kompetencën digjitale. Rezultatet e të nxënit të kompetencave të fushës ku bën pjesë lënda e gjuhës shqipe, pasqyrojnë të njëjtën qasje me rezultatet e të nxënit të kompetencave kyç në këndvështrimin e përshtatshmërisë në jetë, shoqëri dhe punë.

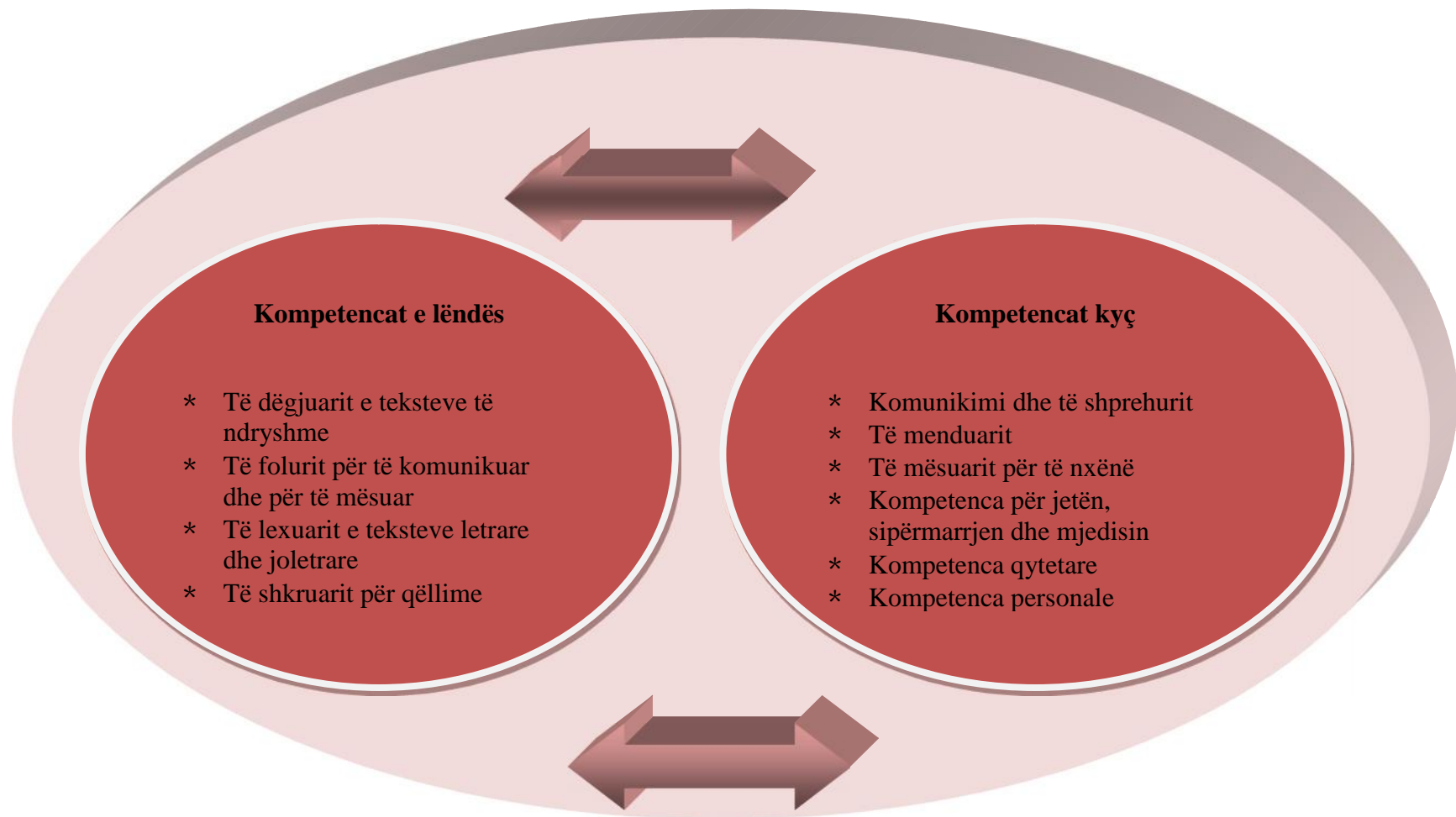
Më konkretisht, për të realizuar lidhjen e kompetencave kyç me kompetencat e lëndës mësuesi ndjek këta hapa:

- përzgjedhë rezultatin/et e të nxënit për kompetencat kyç që synon të arrijë nxënësi në shkallën përkatëse;
- zbërthen në rezultate të nxëni për kompetencat kyç për secilin vit mësimor rezultatin/et e të nxënit për shkallë për kompetencat

kyç;

- përzgjedh përmbajtjen/et mësimore, mjetet didaktike, metodologjinë e të nxënit, përmes të cilave realizohen rezultatet e të nxënit;
- planifikon mësimdhënien duke përfshirë periudhën kohore, gjatë së cilës do t'i arrijë rezultatet e të nxënit brenda vitit shkollor;
- kryen analiza dhe vlerësime të ecurisë së nxënësve pas realizimit të orëve mësimore, detyrave dhe projekteve, për të verifikuar arritjet e rezultateve të të nxënit.

Diagrami i mëposhtëm konkretizon lidhjen e kompetencave kyç me kompetencat e lëndës.

Tabela: Rezultatet kryesore të të nxënit sipas kompetencave kyç që realizohen nëpërmjet lëndës së gjuhës shqipe gjatë shkallës e parë dhe të dytë

Në kurrikulën bërthamë janë përcaktuar rezultatet e të nxënit për çdo kompetencë kyç. Këto rezultate realizohen nëpërmjet fushave të të nxënit. Natyrisht, secila fushë dhe lëndë mund të kontribuojë në disa rezultate të nxëni. Tabela e mëposhtme paraqet rezultatet e të nxënit të kompetencave kyç që realizohen nëpërmjet lëndës së gjuhës shqipe gjatë shkallës së parë dhe të dytë.

SHKALLA I	SHKALLA II
Nxënësi:	
Kompetenca e komunikimit dhe të shprehurit	
<ol style="list-style-type: none"> 1. ritregon ngjarjen e një teksti të dëgjuar, përmbajtja e të cilit nuk është më shumë se një faqe teksti shkollor; 2. shpreh me gojë dhe me shkrim, për 3-5 minuta, para moshatarëve dhe të tjerëve përjetimet dhe emocionet që e kanë shoqëruar gjatë shikimit të një filmi ose dokumentari, dëgjimit të një tregimi apo të një përralle; 3. paraqet të paktën një mendim për një temë të caktuar gjatë diskutimit në grup; 4. lexon me zë një tekst (afërsisht gjysmë faqeje) të palexuar më parë; 5. shkruan një tekst të shkurtër (gjysmë faqe) për një temë të 	<ol style="list-style-type: none"> 1. shpreh përjetimet që e kanë shoqëruar gjatë shikimit dhe dëgjimit të një filmi, dokumentari, ekspozite, dramatizimi, recitimi, interpretimi muzikor ose leximit të një libri në njërën nga format shprehëse: me gojë, me shkrim, me vizatim, me mimikë, me lëvizje etj.; 2. dëgjon me vëmendje prezantimin e tjetrit dhe merr pjesë në diskutim me pyetje, komente apo sqarime; 3. merr pjesë në organizimin e një shfaqjeje artistike duke përdorur forma të ndryshme të të shprehurit; 4. lexon saktë me zë një tekst letrar ose joletrar të palexuar më parë;

<p>caktuar;</p> <p>6. shpreh mesazhin e një teksti të thjeshtë letrar, përmes të folurit, shkrimit, dramatizimit (lojë me role) etj.;</p> <p>7. identifikon personazhet kryesore të një tregimi, drame apo filmi dhe, në bashkëveprim me moshatarët, luan rolin e njërit prej personazheve.</p>	<p>5. shkruan një tekst (rreth një faqe) për një temë të caktuar;</p> <p>6. identifikon personazhet kryesore të një tregimi, drame, filmi apo kënge dhe i analizon duke bërë një listë me tiparet e tyre, diskuton rreth tyre dhe, në bashkëveprim me moshatarët, luan rolin e njërit prej personazheve;</p> <p>7. shpreh me gojë dhe me shkrim fjali të thjeshta në gjuhën e huaj dhe i përkthen ato në gjuhën amtare;</p> <p>8. prezanton një temë të caktuar para të tjerëve në një kohëzgjatje deri në 10 minuta duke përdorur TIK-un.</p>
---	--

Kompetenca e të menduarit

<p>1. sqaron me anë të të folurit hapat e zgjidhjes së një problemi të thjeshtë, me të cilin ballafaqohet në një situatë jetësore.</p>	<p>1. Identifikon, për një temë/ngjarje, çështjet kryesore të marra nga burime të ndryshme informacioni (tekst mësimor, gazetë, internet, apo burime të tjera);</p> <p>2. paraqet argumente <i>pro</i> dhe <i>kundër</i> për një mendim, qëndrim, sjellje të manifestuar nga një apo më shumë persona (në klasë/shkollë apo jashtë saj).</p>
--	--

Kompetenca e të nxënit

<p>1. ndjek udhëzimet e dhëna në një tekst për të realizuar një detyrë</p>	<p>1. shfrytëzon burime të ndryshme informacioni për përgatitjen e</p>
--	--

që i kërkohet;

2. parashtron pyetje dhe përgjigjet për detyrën e dhënë në njërin nga format e të shprehurit;
3. zgjidh në mënyrë të pavarur problemin, detyrën e dhënë, dhe prezanton para të tjerëve mënyrat e mundshme të zgjidhjes;
4. mbikëqyr në mënyrë të pavarur përparimin e vet në një detyrë ose veprimtari duke përdorur teknika të ndryshme për gjetjen e gabimeve dhe i korrigjon ato derisa gjen zgjidhjen;
5. grumbullon dhe klasifikon materialet e performancës së vet për përgatitjen apo pasurimin e portofolit personal.

një teme të dhënë;

2. identifikon dhe krahason informacionet e njohura me ato të panjohura për një temë, çështje apo ngjarje të caktuar, duke përdorur teknika të ndryshme (p.sh., duke i shënuar me shenja të ndryshme);
3. krahason përparimin e tij me përvojën paraprake gjatë kryerjes së një detyre apo një veprimtarie të caktuar;
4. përdor portofolin personal si mjet për identifikimin e përparësive dhe të mangësive të veta në fusha të caktuara, duke hartuar një plan pune me hapa konkretë për përmirësim;
5. identifikon cilësitë që zotëron dhe ato që duhen zhvilluar për të nxënë gjatë kryerjes së një detyre apo veprimtarie të caktuar duke bashkëpunuar me të tjerët;
6. prezanton, për 6-10 minuta, përvojën e vet.

Kompetenca për jetën, sipërmarrjen dhe mjedisin

1. përgatit me shkrim një plan ditor të thjeshtë, për dy- tri aktivitete ditore, duke pasur parasysh kohën, vendin, materialet dhe mjetet e nevojshme për kryerjen e detyrës;
2. gjen të përbashkëtat dhe ndryshimet ndërmjet veprimtarive që organizohen në shkollë dhe atyre në shtëpi dhe i përshkruan në

1. përgatit një jetëshkrim (autobiografi) ku prezanton veten, të dhënat personale dhe prirjet që ka për fusha të caktuara, duke gjetur të përbashkëtat që ato kanë me profesionet e dëshiruara;
2. përgatit një plan pune njëjavor;
3. diskuton për mënyrën e sjelljes së nxënësve në klasë, në

<p>mënyrë individuale përmes njërës prej formave të të shprehurit duke i diskutuar në grup;</p> <p>3. identifikon burimet e nevojshme (materiale, mjetet etj.) dhe i përdor në mënyrë të drejtë për kryerjen e një detyre/veprimtarie në klasë, në shkollë, në shtëpi.</p>	<p>shkollë dhe në mjedise të tjera në një situatë të caktuar, duke prezantuar idetë nëpërmjet shembujve konkretë.</p>
<p>Kompetenca personale</p>	
<p>1. bashkëpunon me të tjerët, pavarësisht prejardhjes, aftësive dhe nevojave të veçanta për arritjen e një qëllimi të përbashkët në veprimtaritë në klasë, shkollë apo jashtë saj.</p>	<p>1. bashkëpunon në mënyrë aktive me të gjithë moshatarët (pavarësisht prejardhjes së tyre, aftësive dhe nevojave të veçanta) për arritjen e një qëllimi të përbashkët (projekti/veprimtarie në bazë klase/shkolle apo jashtë saj).</p>
<p>Kompetenca qytetare</p>	
<p>1. diskuton dhe, në bashkëpunim me anëtarët e grupit, vendos rregullat e punës në grup;</p> <p>2. shpreh mendimin duke kërkuar paraprakisht leje nga grupi, respekton mendimin e secilit anëtar të grupit duke dëgjuar në mënyrë aktive, vendos, në bashkëpunim me të gjithë anëtarët, për mënyrat që çojnë drejt përfundimit të një veprimtarie të caktuar.</p>	<p>1. shpreh, dëgjon dhe respekton mendimin e secilit anëtar dhe vendos për mënyrat e përfundimit të një veprimtarie të përbashkët.</p>
<p>Kompetenca digjitale</p>	

1. ritregon ngjarjen e një teksti të dëgjuar (nga mjetet audiovizuale), përmbajtja e të cilit të mos jetë më shumë se një faqe teksti;
2. realizon punime origjinale, vetjake, duke përdorur figurat e gjetura nga burime informacioni, si një formë për të shprehur emocionet e tij.

1. organizon dhe komunikon informacionin, duke përdorur mjetet e duhura të komunikimit teknologjik për të mbledhur informacion dhe për të komunikuar me të tjerët.

VI. LIDHJA E GJUHËS SHQIPE ME TEMAT NDËRKURRIKULARE

Temat ndërkurrikulare janë tema madhore, me të cilat përballlet shoqëria tani dhe në të ardhmen. Ato integrojnë fushat e të nxënës, të cilat i ndihmojnë nxënësit të interpretojnë botën dhe të lidhin dijet e marra në shkollë me jetën dhe me interesat e tyre. Në Kornizën Kurrikulare dhe në kurrikulat bërthamë janë përcaktuar temat ndërkurrikulare, të cilat janë:

- Identiteti kombëtar dhe njohja e kulturave.
- Të drejtat e njeriut.
- Vendimmarrja morale.
- Mjedisi.
- Bashkëjetesa paqësore.

Programi i gjuhës shqipe, për specifikat dhe hapësirat që ka (këtu përfshihet edhe sasia e orëve mësimore), lejon krijimin e situatave mësimore për trajtimin e këtyre temave. Kështu p.sh., studimi i teksteve të ndryshme letrare nga letërsia shqipe dhe ajo botërore zhvillon te nxënësit identitetin dhe krenarinë kombëtare, si dhe njohjen e vlerësimit të kulturës botërore. Tema, si: të drejtat e njeriut, vendimmarrja morale, mjedisi, zhvillimi i qëndrueshëm etj., mund të realizohen gjatë diskutimeve dhe bashkëbisedimeve në grup gjatë orëve mësimore të kompetencës së të

folurit për të komunikuar dhe për të mësuar. Mësuesi mund të krijojë edhe situata mësimore (ese, poezi, tregime dhe krijime të tjera me tematikë rreth çështjeve të mësipërme), gjatë të cilave nxënësit shprehen në forma të ndryshme. Punët në grupe, që zhvillohen në lëndën e gjuhës e shqipe, ndihmojnë në krijimin e aftësive të nxënësve për të jetuar në mënyrë paqësore me të tjerët.

VII. LIDHJA E GJUHËS SHQIPE ME FUSHAT E TJERA TË TË NXËNIT

Mësimi i gjuhës shqipe në shkollë mbështet edhe zhvillimin e kompetencave të fushave të tjera të kurrikulës. Në lëndën e gjuhës shqipe, nxënësit: fitojnë njohuri, aftësi, shkathtësi, vlera dhe qëndrime për të komunikuar me gojë dhe me shkrim; lexojnë dhe kuptojnë tekste të llojeve të ndryshme; pasurojnë fjalorin dhe botëkuptimin e tyre duke lexuar tekste letrare; mësojnë të shkruajnë tekste të ndryshme (opinione, raporte, udhëzime etj.); mësojnë ta përdorin drejt dhe sipas rregullave gramatikore gjuhën etj. Të gjitha këto njohuri, aftësi, shkathtësi, vlera dhe qëndrime sigurojnë suksesin e nxënësve edhe në fushat dhe lëndët e tjera.

Natyrisht, në këtë lidhje ka marrje dhe dhënie. Kështu, p.sh., aftësitë e të lexuarit mbështetin kuptimin e ushtrimeve dhe teksteve matematikore. Nga ana tjetër, aftësitë për të zgjidhur probleme në matematikë ndikojnë në gjykimin dhe mendimin kritik të nxënësve.

Kuptimi ose analiza e teksteve të shkencave të natyrës kërkon aftësi të mira leximi. P.sh., leximi i një proze i ndihmon nxënësit të marrin njohuri rreth natyrës, ndërsa njohuritë e marra në shkencat e natyrës nxitin imagjinatën për të realizuar me shkrim një përshkrim të natyrës.

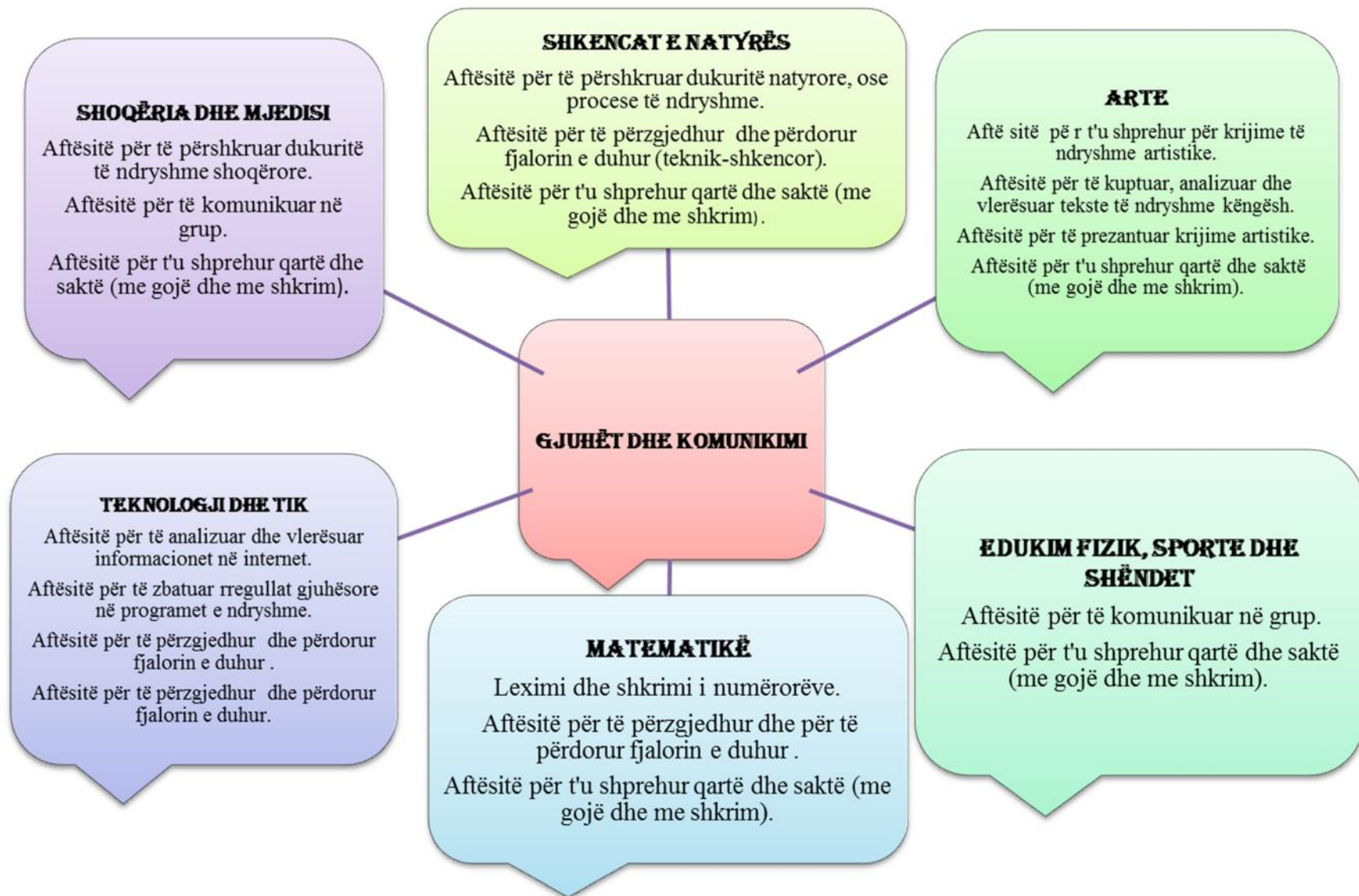
Lënda e gjuhës shqipe mbështet nxënësit në mësimin e shkencave shoqërore. Leximi dhe analiza e teksteve letrare ndikon që të kuptohen më mirë ngjarjet e figurat historike, marrëdhëniet mes njerëzve dhe vlerat shoqërore.

Mësimi i arteve të ndryshme mbështetet nga letërsia (tekstet letrare që studiohen nga nxënësit), e cila është pjesë e tyre. Kështu, analiza e teksteve letrare i ndihmon nxënësit të kuptojnë mjetet e shprehjes artistike; studimi dhe krijimi i teksteve të ndryshme, si p.sh. i reklamave, kërkojnë integrim me artet për elementet pamore të reklamave; ilustrimi i një analize të një teksti letrar me muzikën e një periudhe të caktuar i

ndihmon nxënësit të kuptojnë efektin emocional të muzikës dhe mjetet e shprehjes artistike të saj. Element i përbashkët mes muzikës dhe gjuhës shqipe janë edhe këngët popullore dhe krijimet e tjera folklorike, studimi i të cilave integron natyrshëm gjuhën dhe artet.

Shembujt e mësipërm janë vetëm një nxitje për të kuptuar se në procesin mësimor krijohen mundësi për integrim mes fushave të të nxënit. Mësuesit, me pasionin dhe me përkushtimin që i karakterizon, mund të realizojnë integrame pa fund mes fushave të të nxënit, duke shmangur marrjen e njohurive të fragmentuara dhe të shkëputura nga jeta.

Në diagramin e mëposhtëm janë dhënë aftësitë që lënda e gjuhës shqipe u siguron fushave të tjera të të nxënit.

VIII. Përshkrimi i kompetencave të lëndës

a) Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme

Nxënësit marrin njohuri, zhvillojnë qëndrime dhe vlera, si dhe zbatojnë aftësi dhe shkathtësi duke dëgjuar tekste të ndryshme.

Më konkretisht, nxënësit kuptojnë se sjellja dhe qëndrimet e duhura gjatë të dëgjuarit ndikojnë pozitivisht tek të tjerët. Ata dallojnë disa cilësi të zërit të folësit, si: intonacioni, ritmi, theksi, lartësia e zërit. Gjithashtu, nxënësit tregojnë brendinë, veçojnë idenë kryesore, dallojnë fjalët ose frazat kyç, nxjerrin përfundime, krahasojnë ose klasifikojnë, si dhe bëjnë vlerësime të thjeshta për tekstet që dëgjojnë.

b) Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar

Nxënësit përdorin drejt gjuhën standarde gjatë folurit; kuptojnë dhe zbatojnë në komunikim karakteristikat e gjuhës së folur; shqiptojnë saktë dhe me intonacionin e theksin e duhur fjalët dhe fjalitë, me qëllim që të jenë të kuptueshëm dhe interesantë për të tjerët; shoqërojnë të folurin edhe me elemente të komunikimit joverbal; diskutojnë dhe bashkëveprojnë me të tjerët gjatë punës në grup.

c) Të lexuarit e teksteve letrare dhe joletrare

Nxënësit lexojnë tekste letrare dhe joletrare që u përkasin periudhave të ndryshme, tekste klasike dhe bashkëkohore, shqipe dhe botërore, dhe demonstrojnë kuptimin, interpretimin, analizën, vlerësimin dhe gjykimin e këtyre teksteve (të përshtatshme për zhvillimin moshor të nxënësve).

ç) Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale

Nxënësit shkruajnë për qëllime dhe për lexues të ndryshëm. Ata ndjekin gjatë të shkruarit hapa, si: planifikimi, organizimi i ideve, rishikimi dhe redaktimi. Nxënësit, gjithashtu, respektojnë strukturën, tiparet e tekstit, si dhe zbatojnë rregullat gjuhësore.

d) Përdorimi i drejtë i gjuhës

Që nxënësit të flasin dhe të shkruajnë në mënyrën e duhur, ata duhet të zotërojnë njohuri e të demonstrojnë shkathtësi, vlera dhe qëndrime në lidhje me sistemin gjuhësor të gjuhës shqipe dhe të gjuhëve të huaja. Kështu, nxënësit dallojnë pjesët e ndryshme të ligjëratës e kategoritë gramatikore të tyre dhe i përdorin në trajtën e duhur gjatë komunikimit; dallojnë llojet e ndryshme të fjalive dhe funksionet e fjalëve në fjali dhe i zbatojnë këto njohuri në komunikimin e përditshëm; përdorin gjuhën standarde, njohin dialektet e pjesë të tjera të leksikut dhe respektojnë shumëllojshmërinë gjuhësore; kanë njohuri për mënyrat e formimit të fjalëve në gjuhën shqipe; dallojnë kuptimet e fjalëve dhe i përdorin për të pasuruar fjalorin e tyre.

IX. KOHA MËSIMORE PËR SECILËN KLASË

Lënda “Gjuhë shqipe” është e detyrueshme në arsimin bazë. Ajo zhvillohet përgjatë nëntë viteve të këtij arsimit dhe zë afërsisht 1/4 e kurrikulës. Në tabelën e mëposhtme është dhënë koha mësimore sipas kompetencave në dy shkallët e para. Kjo shpërndarje orësh është sugjeruese dhe shumica e tyre është e barabartë me sasinë e orëve vjetore, të përcaktuara në planin mësimor të arsimit bazë. Në klasën përgatitore, kohëzgjatja e orës së mësimimit llogaritet me 25-30 minuta.

Nxënësit, në lëndën e gjuhës shqipe, pothuajse çdo orë flasin, dëgjojnë, lexojnë, shkruajnë dhe fitojnë njohuri dhe shkathtësi rreth sistemit gjuhësor, megjithatë, theksi vihet në njërin nga këto kompetenca. Ky fakt përcakton edhe orët për këtë kompetencë. P.sh., në klasën e dytë

sugjerohen rreth 60 orë për kompetencën “Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale”. Kjo do të thotë që nxënësit do të shkruajnë, pothuajse në çdo orë mësimi, por theksi në këto 60 orë do të vihet më shumë te kjo kompetencë.

Koha mësimore për çdo kompetencë përdoret për njohuri të reja, përsëritje, projekte, vlerësime etj. Mësuesi ka të drejtë të ndryshojë deri në masën 10% të orëve të një kompetence.

Kompetencat/ klasat	Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme	Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar	Të lexuarit e teksteve letrare dhe joletrare	Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale	Përdorimi i drejtë i gjuhës	Gjithsej (orë)
Klasa përgatitore	53	70	26	26	0	175 orë
Klasa e parë (Abetare)	10	10	160	70	30	280 orë
Klasa e dytë	10	10	150	60	50	280 orë
SHKALLA E PARË	73	90	336	156	80	735 orë
Klasa e tretë	10	10	95	35	60	210 orë

Klasa e katërt	5	5	75	30	60	175 orë
Klasa e pestë	5	5	75	30	60	175 orë
SHKALLA E DYTË	20	20	245	95	180	560 orë

X. QËLLIMET E SHKALLËS SË PARË DHE TË SHKALLËS SË DYTË

Gjatë shkallës së parë dhe të dytë, nxënësit:

- komunikojnë në varësi të qëllimit dhe të situatës;
- përmbledhin tekstin që lexojnë ose dëgjojnë dhe e vlerësojnë atë (me gojë ose me shkrim);
- dallojnë llojet kryesore të teksteve dhe tiparet e tyre;
- kuptojnë, interpretojnë dhe analizojnë përmbajtjen e një teksti, marrëdhëniet mes personazheve, ndjenjat dhe vlerat e tyre;
- kuptojnë dhe pranojnë opinionet e ndryshme të të tjerëve rreth teksteve letrare dhe joletrare;
- krijojnë tekste të thjeshta për qëllime personale ose funksionale;
- përdorin burime të ndryshme për të gjetur informacion (fjalorë, enciklopedi ose burime online);
- njohin dhe zbatojnë fazat e të shkruarit dhe të përgatitjes së një prezantimi;
- dallojnë dhe përdorin njohuritë themelore të gramatikës së gjuhës shqipe;
- njohin dhe zbatojnë rregullat e përgjithshme të drejtshkrimit të gjuhës shqipe.

XI. PËRMBAJTJA E SHKALLËS SË PARË DHE E SHKALLËS SË DYTË

Në programin e gjuhës shqipe, për shkallën e parë dhe të dytë janë paraqitur rezultatet e të nxëniet për çdo kompetencë. Kompetencat zhvillohen përmes disa *tematikave*. Tematikat dhe renditja e tyre nuk nënkuptojnë që realizimi i tyre përgjatë vitit shkollor ose shkallës duhet të zhvillohet i ndarë në këtë renditje. Kombinimi dhe ndarja e njohurive, shkathtësive dhe qëndrimeve në orë mësimi, kapituj apo grupe temash e njësi mësimore, si dhe renditja e tyre është e drejtë e përdoruesve të programit (mësuesit dhe autorëve të teksteve shkollore). Më poshtë janë dhënë tematikat për çdo kompetencë.

Tematikat

a) Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme

- Rregullat e të dëgjuarit.
- Të dëgjuarit për të kuptuar dhe për të vlerësuar tekstin.

b) Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar

- Rregullat dhe organizimi i të folurit.
- Diskutimi dhe bashkëveprimi në grup.

c) Të lexuarit e teksteve të ndryshme

- Të lexuarit fillestar (klasa 1-3).
- Të lexuarit për të kuptuar.
- Të lexuarit e teksteve letrare.
- Të lexuarit e teksteve joletrare.

d) Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale

- Shkrimi i dorës.
- Planifikimi, organizimi, rishikimi dhe redaktimi i të shkruarit.
- Të shkruarit për qëllime personale.
- Të shkruarit për qëllime funksionale.

e) Përdorimi i drejtë i gjuhës

- Sintaksë.
- Morfologji.
- Leksikologji dhe semantikë.
- Drejtshkrim.
- Fonetikë dhe fonologji.

SHKALLA II
KLASAT IV dhe V

Kompetenca: Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme

Përshkrimi i tematikave të kompetencës

Nxënësi demonstroi qëndrime dhe sjellje të përshtatshme gjatë të dëgjuarit, si: vëmendje, kontakt me sy, mbajtje të trupit në pozicion korrekt etj. Ai përdor strategji të shumta (para, gjatë dhe pas dëgjimit), në mënyrë që të kuptojë tekstin. Nxënësi gjykon dhe vlerëson tekstin e dëgjuar, duke dhënë mendimet dhe opinionet e tij. Ai dallon ndjenjat dhe emocionet e folësit.

Rezultatet e të nxënit për kompetencën e të dëgjuarit

Nxënësi:

- kupton një tekst që dëgjon dhe përgjigjet në mënyrën e duhur në situata dhe për qëllime të ndryshme;
- komunikon me të tjerët për përmbajtjen dhe për qëllimin e teksteve;
- veçon informacionin kryesor të bisedave të thjeshta ose të tregimeve dhe diskuton rreth tij.

Njohuritë

Shkathtësitë

Rregullat e të dëgjuarit

<p>Njohuritë për klasën e katërt</p> <p>Gjatë orëve mësimore të sugjeruara në program, nxënësi dëgjon dhe punon (<i>tregon përmbajtjen, analizon, jep gjykime të thjeshta</i>) me tekste të cilat janë të përshtatshme për moshën e tij, si:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poezi, përralla ose fabula; - tregime, dramatizime të ndryshme; - rrëfime ose ngjarje personale, anekdota; - udhëzime ose rregulla të thjeshta; - informacione të thjeshta për personalitete të ndryshme të kinematografisë, sportit, artit etj. <p>Ai, gjithashtu, merr njohuritë e mëposhtme:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Përmbledhja e një teksti të thjeshtë. - Mesazhi i një teksti. - Mënyrat ose rrugët që përdoren për t'u sqaruar rreth kuptimit të një teksti. 	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sheh në sy personin gjatë kohës që flet; - mban trupin në një pozicion korrekt; - është i vëmendshëm ndaj tekstit që dëgjon; - përfshihet dhe shfaq interes ndaj të tjerëve në bashkëbisedime (<i>Mund të më thuash diçka më shumë? Të lutem, ma trego edhe njëherë!</i> etj.). <p>Të dëgjuarit për të kuptuar dhe për të vlerësuar tekstin</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tregon njohuritë paraprake rreth tekstit që dëgjon; - përcakton qëllimin që ka, kur dëgjon një tekst (<i>dëgjon që të hartojë një përmbledhje, dëgjon që të sqarohet për një detyrë ose veprimtari</i> etj.); - u përgjigjet pyetjeve rreth përmbajtjes së tekstit; - dallon hyrjen, zhvillimin dhe fundin e një historie, përralle, tregimi etj.; - përmbledh përmbajtjen e tekstit duke e ilustruar me detaje, shembuj ose ilustrime nga teksti, si: <i>përmbledh para një grupi të vogël një episod të një programi televiziv të preferuar; përmbledh çështjet kryesore të një pjese letrare që</i>
<p>Njohuritë për klasën e pestë</p> <p>Përveç llojeve të teksteve që përmenden në klasat III dhe IV (<i>natyrisht më komplekse</i>), nxënësi mund të njihet dhe të punojë edhe me tekste, të tilla si p.sh.: <i>një recetë gatimi, një tekst që</i></p>	

<p><i>informon se si formohen retë, një tekst që udhëzon se si riciklohen sendet plastike etj.</i></p> <p>Ai, gjithashtu, merr njohuritë e mëposhtme:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mbajtja e shënimeve gjatë të dëgjuarit. - Rregullat gjatë të dëgjuarit (<i>mimika, qëndrimi i duhur i trupit, shfaqja e interesit etj.</i>). 	<p><i>lexohet në klasë etj., (për të treguar që e ka kuptuar tekstin);</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - veçon detajet dhe çështjet kryesore të tekstit që dëgjon; - pyet rreth informacioneve ose ideve që dëgjon nga një prezantim, në mënyrë që të sqarohet dhe të kuptojë tekstin; - parashikon se çfarë do të ndodhë në vijim, kur dëgjon pjesë-pjesë një rrëfim (dëgjim i drejtuar); - mban shënime për çështjet kryesore; - lidh përmbajtjen e një teksti që dëgjon me atë të librave, filmave, shfaqjeve televizive ose pjesëve dramatike që trajtojnë të njëjtën temë; - jep gjykime të thjeshta rreth tekstit; - formulon mesazhin e një teksti.
<p>Vlerat dhe qëndrimet</p>	
<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vlerëson kontributin e të tjerëve gjatë kryerjes së një detyre; - demonstroi vullnet gjatë kryerjes së detyrave; - shfaq tolerancë dhe respekt për gjuhën dhe kulturën e tjetrit; - shfaq empati (ndjeshmëri) ndaj të tjerëve. 	

KOMPETENCA: Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar

<p>Përshkrimi i tematikave të kompetencës</p> <p>Nxënësi shqipton saktë dhe me intonacionin e theksin e duhur fjalët dhe fjalitë. Ai përcakton qëllimin e të folurit, shpreh saktë dhe kuptueshëm mendimet e tij, shoqëron të folurin edhe me elemente joverbale, bashkëpunon në mënyrë aktive në grup.</p>	
<p>Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - merr pjesë në diskutime për tema të përshtatshme për moshën e tij; - përgatit materiale për organizimin e veprimtarive të ndryshme në klasë; - shfaq prirjet e veta në lojërat e thjeshta skenike. 	
<p>Njohuritë</p> <p>-</p>	<p>Shkathtësitë</p> <p>Rregullat dhe organizimi i të folurit</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - flet duke përdorur cilësitë e duhura të zërit, si: theksi, lartësia e zërit, intonacioni etj.; - vlerëson rrjedhshmërinë gjatë të folurit; - përcakton qëllimin që ka, kur flet ose bashkëbisedon me të tjerët, si p.sh.: <i>argumenton mendimet e tij në një diskutim në grup; ofron zgjidhje rreth një problemi; jep informacione rreth një teme etj.</i>;
<p>Njohuritë për klasën e katërt</p> <p>Duke folur për tema ose çështje, të tilla si: <i>respekti për natyrën, kujdesi për kafshët shtëpiake, leximet gjatë pushimeve, ngjarjet e veçanta në jetën e fëmijës, veprimtaritë sportive etj.</i> (nxënësi mund të sugjerojë vetë edhe tematika për diskutime), nxënësi merr njohuritë e mëposhtme:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rrjedhshmëria gjatë të folurit. - Interpretimi me ndjenjë i pjesëve të ndryshme. - Rregulla të thjeshta për zgjedhjen e fjalëve dhe të frazave të 	

<p>duhura për të respektuar të tjerët.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - shpreh mendimet dhe ndjesitë e tij me një gjuhë të thjeshtë e të kuptueshme;
<p>Njohuritë për klasën e pestë</p> <p>Duke folur për tema ose çështje, të tilla si: <i>filmat e preferuar, jeta në shkollë, ndihma që mund të ofrohet për njerëzit në nevojë, koha e lirë etj.</i>, nxënësi merr njohuritë e mëposhtme:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rëndësia e përdorimit të gjuhës standarde gjatë të folurit. - Përgatitja e një prezantimi të thjeshtë. 	<ul style="list-style-type: none"> - bën një prezantim të thjeshtë për të treguar një përvojë të tijën, duke e shoqëruar prezantimin me mjete pamore, si: <i>harta, lista, fotografi etj.</i>; - reciton me ndjenjë pjesë të mësuara përmendsh; - përdor mirë gjuhën standarde gjatë të folurit. <p>Diskutimi dhe bashkëveprimi në grup</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - merr pjesë në diskutime, prezantime, shfaqje, debate etj., për tema të ndryshme; - mbështet dhe vlerëson mendimet dhe idetë e të tjerëve gjatë diskutimeve dhe bashkëpunimit në grup (çift, grupe të vogla, grupe të mëdha).
<p>Vlerat dhe qëndrimet</p>	
<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - merr pjesë në diskutime në grup duke pyetur, duke u përgjigjur dhe duke bashkëpunuar me të tjerët; - flet në përputhje me normat dhe vlerat shoqërore, në situata të ndryshme komunikimi në klasë; - përdor në mënyrë korrekte gjatë të folurit elementet joverbale, si: gjestet, mimika, kontakti me sy; 	

- shfaq me siguri dhe me besim në vetvete mendimet, përvojat dhe argumentet e tij;
- nxit diskutimet në grup duke ofruar kontributin e tij;
- diskuton bashkërisht në grup për të arritur objektivin e një detyre duke ofruar idetë, zgjidhjet dhe këndvështrimet e tij.

KOMPETENCA: Të lexuarit e teksteve letrare dhe joletrare

Përshkrimi i tematikave të kompetencës

Nxënësi përdor disa strategji para, gjatë dhe pas leximit për të kuptuar tekstin. Ai demonstroi të kuptuarit e tekstit duke treguar brendinë dhe duke e ilustruar atë me fragmente dhe detaje konkrete. Nxënësi gjykon rreth ideve dhe informacionit të tekstit, dallon elementet kryesore të formës dhe të strukturës së teksteve, krahason personazhe, ide, informacione etj. Ai zbulon disa ngjashmëri dhe ndryshime mes teksteve.

Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë

Nxënësi:

- përdor strategjitë e të lexuarit për të kuptuar tekste letrare (*poezi, këngë popullore, poema, fabula, tregime, novela, legjenda, përralla, romane për fëmijë, drama*) apo joletrare (*udhëzime të shkurtra, rrëfime, argumente, artikuj në gazeta dhe në revista për fëmijë*);
- dallon temën, mesazhin dhe idetë kryesore në tekste letrare, si: *poezi, këngë popullore, poema, fabula, tregime, novela, legjenda, përralla, romane për fëmijë* etj.;
- analizon elemente të thjeshta në një tekst, si: subjekti, personazhet, mjedisi ose hapësira ku zhvillohen ngjarjet etj.;

<ul style="list-style-type: none"> - dallon gjuhën e figurshme nga gjuha jo e figurshme; - gjen në një tekst: <i>rimën, krahasimin, hiperbolën, epitetin</i>; - dallon dhe analizon temën, idetë dhe strukturën e tekstit joletrar (<i>udhëzim, njoftim</i> etj.). 	
<p>Njohuritë</p>	<p>Shkathësitë</p>
<p>-</p>	<p>Të lexuarit për të kuptuar tekstin</p>
<p>Njohuritë për klasën e katërt</p> <p>Studim tekstesh letrare: poezi të thjeshta, këngë popullore, fabula, përralla, tregime, anekdota, gjëgjëza etj.</p> <p>Nxënësi merr njohuritë e mëposhtme:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Renditja e ngjarjeve në një tekst. - Analiza e personazheve (<i>tiparet e jashtme, veprimet, ndjenjat</i>). - Rima dhe strofa në poezi (<i>dallimi i rimës dhe i strofës</i>). - Tiparet kryesore të një përralle, fabule dhe tregimi. - Krahasim mes një tregimi, një filmi ose teatri me kukulla (elementet kryesore). <p>Studim tekstesh jo letrare: fletë ditari, letra, shkrime në revista dhe në gazeta për fëmijë, enciklopedi për fëmijë, udhëzime.</p> <p>Nxënësi merr njohuritë të thjeshta për tiparet kryesore të një</p>	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - përzgjedh tekstin që lexon në varësi të qëllimit që ka, si p.sh.: <i>një fjalor për të sqaruar dhe për të gjetur kuptimin e një fjale; një enciklopedi për fëmijë për të marrë informacion; një tregim për t'u argëtuar</i> etj.; - lexon rrjedhshëm tekstin; - përdor disa strategji për të kuptuar tekstin (<i>para, gjatë dhe pas leximit</i>), si p.sh.: <i>aktivizon njohuritë e mëparshme nëpërmjet një diskutimi në grup; i rikthehet leximit të tekstit derisa ta kuptojë atë; bën pyetje për çështje që nuk i kupton në tekst</i> etj.; - parashikon se çfarë do të ndodhë në tekst duke u bazuar në atë që ka lexuar më parë (<i>lexim i drejtuar</i>); - kërkon dhe gjen në fjalor kuptimin e fjalëve të panjohura që

<p>ditari, udhëzimi, enciklopedie për fëmijë etj.</p>	<p>lexon;</p>
<p>Njohuritë për klasën e pestë</p> <ul style="list-style-type: none"> - Strategjitë e thjeshta të të lexuarit. - Përdorimi i fjalorit. <p>Studim tekstesh letrare: poezi, këngë popullore, fabula, tregime, novela, legjenda, përralla, romane për fëmijë, tekste të thjeshta dramatike.</p> <p>Nxënësi merr njohuritë e mëposhtme:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tiparet e thjeshta të një legjende dhe romani për fëmijë. - Tema ose çështjet kryesore. - Analizë e thjeshtë e subjektit, mjedisit dhe kohës në një tekst. - Analizë personazhesh duke u bazuar në fjalët, përshkrimet dhe veprimet e tyre. - Epiteti, krahasimi, hiperbola. - Rima dhe strofa në një poezi. - Tiparet e një teksti të thjeshtë dramatik: personazhet, dialogët, monologët, didaskalitë. <p>Studim tekstesh jo letrare: udhëzime të shkurtra, sqarime,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - u përgjigjet pyetjeve të mësuesit rreth brendisë së tekstit; - tregon brendinë e pjesës që lexon; - përmbledh idetë kryesore duke i ilustruar me fragmente dhe detaje nga teksti; - lidh idetë dhe informacionin e tekstit me njohuritë, përvojën dhe leximet e mëparshme ose dukuri të jetës së përditshme (<i>A ju kujton ky personazh diçka nga jeta juaj?</i>); - gjykon me argumente të thjeshta idetë dhe informacionin e tekstit (<i>A mendoni se ky veprim zbulon diçka nga karakteri i personazhit? Ku e mbështetni mendimin tuaj?</i>); - krahason në një tekst dy ose më shumë ide, koncepte, detaje etj.; - dallon disa elemente të formës dhe të përmbajtjes së teksteve dhe sqaron funksionin e tyre; - zbulon ngjashmëritë dhe ndryshimet mes teksteve të ndryshme që trajtojnë të njëjtën tematikë. <p>Të lexuarit e teksteve letrare</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lexon tekste letrare, si: <i>poezi, këngë popullore, poema, fabula,</i>

letra, njoftime, artikuj në gazeta dhe në revista për fëmijë etj.

- Tema ose çështjet kryesore.
- Tipare të thjeshta të një udhëzimi, një letre, një njoftimi etj.

tregime, novela, legjenda, përralla, romane për fëmijë, tekste të thjeshta dramatike;

- u përgjigjet pyetjeve *Kush? Çfarë? Kur? Ku? Pse?* në lidhje me ngjarjet që ndodhin në tregim, përrallë, fabul, legjendë etj.;
- dallon temat ose idetë kryesore në tekstet letrare (poezi, prozë ose dramë);
- rilexon dhe tregon pjesën që i pëlqen më shumë dhe është më e këndshme për të, si dhe argumenton pëlqimin e tij;
- analizon subjektin dhe mjedisin ose hapësirën ku zhvillohen ngjarjet në një tekst;
- analizon personazhet duke u mbështetur në dialogët, përshkrimet dhe veprimet e tyre;
- gjen, në një tekst, rimën, krahasimin, hiperbolën dhe epitetin;
- dallon disa elemente kryesore të tekstit dramatik, si: skenat, grupin e personazheve, fjalët e personazheve, didaskalitë;
- krahason tregimin me përrallën dhe me fabulën (tiparet kryesore të tyre);
- diskuton me të tjerët dhe jep opinionet e tij për librat që lexon për leximet jashtë klase dhe për lexime të tjera.

Të lexuarit e teksteve joletrare

	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lexon tekste joletrare, si: <i>udhëzime të shkurtra, sqarime, njoftime, letra, pjesë ditari, artikuj në gazeta dhe në revista për fëmijë etj.</i>; - dallon temën ose idetë kryesore në tekstet joletrare; - analizon strukturën e një teksti joletrar; - kupton funksionet e elementeve grafike të disa teksteve joletrare, si: <i>hartat, tabelat, ilustrimet.</i>
<p>Vlerat dhe qëndrimet</p>	
<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - është i motivuar për të lexuar për kënaqësi dhe për informacion; - është i vëmendshëm gjatë të lexuarit; - respekton dhe pranon mendimin e tjetrit; - respekton etikën gjatë komunikimit personal dhe në grup; - vlerëson kontributin e të tjerëve gjatë kryerjes së një detyre; - shfaq vetëbesim dhe vetëvlerësim; - demonstroi vullnet gjatë kryerjes së detyrave; - respekton gjuhën dhe kulturën e tjetrit. 	

KOMPETENCA: Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale

Përshkrimi i tematikave të kompetencës

Nxënësi përcakton qëllimin dhe temën për të realizuar në mënyrën dhe formën e duhur punën me shkrim. Ai shkruan tekste për qëllime të ndryshme personale dhe funksionale, përqendrohet në temën që do të trajtojë, lidh logjikisht fjalitë në paragraf e paragrafët mes tyre dhe mbështet idetë me argumente të thjeshta ose shembuj të ndryshëm. Nxënësi përdor mirë gjatë të shkruarit gjuhën standarde. Ai përmirëson dhe korrigjon formën dhe përmbajtjen e punëve të tij me shkrim.

Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë

Nxënësi:

- shkruan tekste duke u përqendruar në temën që do të trajtojë duke lidhur logjikisht fjalitë në paragraf dhe paragrafët mes tyre;
- shkruan për qëllime dhe lexues të ndryshëm tekste, si: një recetë, një ftesë, një plan të thjeshtë etj.;
- identifikon, me ndihmën e mësuesit, elementet që kanë nevojë për përmirësime në punët e tij dhe i rregullon ato.

Njohuritë

-

Njohuritë për klasën e katërt

- Dikttime.

Të shkruarit për qëllime personale

- Përshkrime të shokëve, artistëve ose sportistëve të preferuar etj.

Shkathtësitë

Të shkruarit si proces¹

- **Planifikimi, organizimi, rishikimi dhe redaktimi i të shkruarit**

Nxënësi:

- përcakton qëllimin dhe temën (me ndihmën e mësuesit) për të realizuar në mënyrën dhe formën e duhur punën me

¹ Këto aftësi dhe shkathtësi janë të përbashkëta për të gjitha llojet e teksteve që shkruajnë nxënësit.

- Rrëfime ngjarjesh rreth botës reale dhe imagjinare, si p.sh.: për pushimet, për librat, për universin, për anijet kozmike etj.
- Përshkrime të thjeshta personazhesh.
- Punë me shkrim duke u mbështetur në imagjinatën e nxitur nga fantazia njerëzore në përralla dhe legjenda etj.

Të shkruarit për qëllime funksionale

- Shkrime ftesash për miqtë dhe shokët.
- Hartimi i regjimit ditor.
- Hartimi i një plani javor të thjeshtë.

Njohuritë për klasën e pestë

- Dikttime.
- Korrigjimi i gabimeve drejtshkrimore në punët me shkrim.

Të shkruarit për qëllime personale

- Krijimi i një poezie të thjeshtë.
- Përshkrime të natyrës, të vendlindjes etj.
- Përshkrime personazhesh duke pasqyruar ndjenjat, mendimet dhe paraqitjen e jashtme të tyre.
- Krahasime të dy teksteve të thjeshta letrare që trajtojnë të njëjtën tematikë ose krahasime mes dy personazheve ose ngjarjeve nga një tregim, përrallë, fabul, roman për fëmijë

shkrim;

- mbledh informacion nga burime të ndryshme duke ndjekur disa strategji të thjeshta, si p.sh., studion modele të gatshme tekstesh ose mban shënime nga burimet e shfrytëzuara për punën me shkrim;
- shkruan duke u përqendruar në temën që do të trajtojë dhe lidh logjikisht fjalitë në paragraf dhe paragrafët mes tyre;
- mbështet idetë me shembuj të ndryshëm;
- përdor gjuhën për të emocionuar dhe për të rritur interesin e lexuesit, si p.sh.: folje për të përshkruar veprime ose sjellje, mbiemra për të cilësuar dhe karakterizuar personazhet etj.;
- përdor ligjëratën e drejtë në një tregim për të tipizuar më mirë një personazh;
- shton, në një tekst, një dialog mes personazheve ose një ndodhi të re, një paragraf;
- përdor mirë gjuhën standarde;
- zbaton rregullat e drejtshkrimit gjatë të shkruarit;
- rishikon dhe përmirëson punët me shkrim për të dhënë më qartë mendimet dhe për të përmirësuar përmbajtjen;
- rishikon tekstin që shkruan për të gjetur fjalët, shprehjet ose fjalitë e papërshtatshme dhe për t'i plotësuar ato me të tjera;

etj.

- Punë me shkrim ku shprehen ndjenjat dhe përjetimet që ngjall një poezi, një tregim etj.

Të shkruarit për qëllime funksionale

- Shkrime adresash, urime festash, njoftimesh të shkurtra.
- Shkrime udhëzimesh të thjeshta sipas një modeli të dhënë.
- Shkrimi i një letre ndjese drejtuar një miku ose një të afërmi.
- Intervista të thjeshta drejtuar një të afërmi, si: gjyshes, shokut, mësuesit etj.

- korrigjon gabimet drejtshkrimore;
- rishikon dhe vlerëson punët e shokëve dhe shoqeve të klasës, me qëllim përmirësimin e tyre.

Të shkruarit për qëllime personale

Nxënësi:

- përshkruan natyrën, vendlindjen, fëmijërinë e tij etj.;
- përshkruan personazhet duke pasqyruar ndjenjat, mendimet dhe paraqitjen e jashtme të tyre;
- rrëfen ngjarje, shpreh ndjenja, përcjell ide rreth botës reale dhe asaj imagjinare;
- shkruan një hyrje ose një mbyllje ndryshe të një tregimi, përralle etj.;
- krahason dy tekste të thjeshta letrare që trajtojnë të njëjtën tematikë;
- krahason dy personazhe, ngjarje, mjedise nga një tregim, përrallë, fabul, roman për fëmijë etj., duke konkretizuar me shembuj dhe me ilustrime nga teksti;
- shpreh me shkrim ndjenjat dhe përjetimet që i ngjall një poezi, një tregim etj.

Të shkruarit për qëllime funksionale

	<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - shkruan udhëzime, urime festash, letra, plane ditore ose javore, njoftime etj.; - shkruan duke respektuar strukturën e tekstit që përfshin paraqitjen e çështjes kryesore (<i>hyrje</i>), idetë, argumentet, detajet mbështetëse e ilustruese dhe mbylljen; - respekton formën ose modelin e përshtatshëm, p.sh., gjatë shkrimit të një letre ose një njoftimi shkruan formulimet e hapjes e të mbylljes dhe nënshkrimin.
<p>Vlerat dhe qëndrimet</p>	
<p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - shfaq besim dhe vullnet gjatë procesit të të shkruarit; - demonstroi imagjinatë dhe shpirt krijues gjatë të shkruarit; - punon në mënyrë të pavarur; - respekton gjuhën shqipe duke shmangur fjalët e huaja gjatë të shkruarit; - respekton rregullat drejtshkrimore gjatë të shkruarit; - vlerëson punët e të tjerëve; - bashkëpunon në grup për kryerjen e një detyre me shkrim. 	

Kompetenca: Përdorimi i drejtë i gjuhës

Përshkrimi i tematikave të kësaj kompetence

Nxënësi dallon dhe përdor fjali dëftore, pyetëse, nxitëse dhe dëshirore, fjali pohore dhe mohore. Ai dallon dhe përdor gjymtyrët kryesore në fjali. Nxënësi dallon emrin, mbiemrin, foljen, përemrat, lidhëzat, parafjalët etj., si dhe kategoritë gramatikore kryesore të tyre (te fjalët e ndryshueshme). Ai përdor drejt shenjat e pikësimit, shkruan drejt fjalët në ligjëratën e drejtë, përdor saktë shkronjën e madhe etj. Nxënësi dallon pjesët përbërëse të fjalës, fjalët e parme dhe fjalët jo të parme. Ai gjen sinonime dhe antonime për fjalë të caktuara, dallon kuptimet e figurshme të fjalëve, si dhe përdor fjalorin për nevojat e tij.

Rezultatet e të nxënit për këtë kompetencë

Nxënësi:

- dallon dhe përdor drejt lloje të ndryshme fjalish (dëftore, pyetëse, nxitëse dhe dëshirore, pohore dhe mohore);
- dallon dhe përdor drejt gjymtyrët kryesore dhe gjymtyrët e dyta (*përcaktorin*) të fjalisë;
- dallon kategoritë gramatikore kryesore të emrit, foljes, mbiemrit, përemrit, si dhe gjen lidhëzat dhe parafjalët;
- dallon fjalët e parme dhe jo të parme, si dhe pjesët përbërëse të fjalëve;
- dallon dhe përdor sinonimet, antonimet, homonimet, fjalët e urta dhe shprehjet frazeologjike.

Njohuritë

-

Shkathtësitë

a) Sintaksë

Njohuritë për klasën e katërt

a) Sintaksë

- Grupet kryesore të fjalëve në fjali. Veprime me grupet kryesore të fjalëve në fjali.

Nxënësi:

- bën dallimin mes një teksti dhe një grupi fjalish që nuk kanë lidhje kuptimore;
- ndërton drejt fjali, duke pasur si bazë fjalën si njësi leksiko-

<ul style="list-style-type: none"> - Kryefjala, njohuri të përgjithshme. - Kallëzuesi, njohuri të përgjithshme. - Përshtatja e kallëzuesit me kryefjalën. <p>b) Morfologji</p> <p>Emri</p> <ul style="list-style-type: none"> - Emrat e përgjithshëm dhe emrat e përveçëm. - Numri i emrit. - Gjinia e emrit. - Kategoria e rasës, e shquarsisë dhe pashquarsisë tek emrat. <p>Mbiemri</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gjinia dhe numri i mbiemrit. - Lakimi i mbiemrave sipas rasave. <p>Përemri</p> <ul style="list-style-type: none"> - Përemri pronor. - Përemri vetor. <p>Folja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zgjedhimi i foljeve <i>kam</i> dhe <i>jam</i> në kohën e tashme, të pakryer dhe të kryer të thjeshtë, në mënyrën dëftore. - Zgjedhimi i foljeve të rregullta në kohën e tashme, në mënyrën dëftore. - Zgjedhimi i foljeve të rregullta në kohën e pakryer, në 	<ul style="list-style-type: none"> gramatikore, logjikën e thënies, intonacionin e përfunduar; - heq, shton ose zhvendos fjalë në fjali, pa e prishur kuptimin e saj; - ndërton dhe dallon fjali dëftore, pyetëse, dëshirore, nxitëse; - dallon dhe ndërton fjali pohore dhe fjali mohore; - dallon rendin e fjalëve në fjalitë dëftore dhe pyetëse; - dallon grupin foljor dhe grupin emëror; - dallon kryefjalën e shprehur me emër, përemër, numëror etj.; - formon fjali ku kryefjala të jetë e shprehur me emër, përemër, numëror etj.; - dallon gjymtyrët e dyta dhe tregon me çfarë është shprehur; - dallon përcaktorin dhe tregon me çfarë është shprehur; - formon fjali me përcaktorë të ndryshëm. <p>b) Morfologji</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dallon emrat konkretë dhe emrat abstraktë; - krahason emrat e përgjithshëm me emrat e përveçëm, emrat konkretë me emrat abstraktë; - përcakton trajtën e emrit; - lakon emrat sipas rasave; - përcakton gjininë dhe numrin e emrit; - përcakton trajtën, rasën, gjininë dhe numrin e mbiemrit;
---	--

<p>mënyrën dëftore.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zgjedhimi i foljeve të rregullta në kohën e kryer të thjeshtë, në mënyrën dëftore. <p>Ndajfolja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ndajfolja (njohuri të përgjithshme). <p>c) Drejtshkrim</p> <ul style="list-style-type: none"> - Shenjat e pikësimit në dialog. - Përdorimi i shkronjës së madhe në fillim të fjalisë, në emrat e njerëzve, emrat e përveçëm të kafshëve, emrat e vendeve. - Shkrimi i fjalëve mohuese: <i>askush, kurrkush, asnjë, asnjëri, asnjëra, kurrkund, kurrgjë</i> etj. - Përshtatja e mbiemrit të nyjshëm me emrin që plotëson. - Drejtshkrimi i foljeve të rregullta në kohën e tashme, e kryer e thjeshtë dhe e pakryer. <p>ç) Leksikologji dhe semantikë</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sinonimet dhe antonimet. - Fjalët me shumë kuptime (njohuri të përgjithshme). - Dialektet e gjuhës shqipe (njohuri të përgjithshme). 	<ul style="list-style-type: none"> - përshtat mbiemrin me emrin që shoqëron; - dallon dhe lakon përemrat vetorë; - gjen trajtat e shkurtra të përemrave vetorë; - i përdor në fjali trajtat e shkurtra; - dallon përemrat pronorë; - dallon dhe përdor përemrat pyetës (<i>Kush? Cili? Çfarë? Ç’? Sa?</i>); - gjen dhe përdor në fjali përemrin dëftor; - përcakton zgjedhimin e foljeve; - zgjedhon në kohën e tashme, në kohën e kryer të thjeshtë, në kohën e pakryer dhe në kohën e ardhme foljet <i>kam</i> dhe <i>jam</i>; - zgjedhon në kohën e tashme, në kohën e kryer të thjeshtë, në kohën e pakryer dhe në kohën e ardhme foljet e rregullta; - zgjedhon në kohën e tashme, në kohën e kryer të thjeshtë dhe në kohën e pakryer foljet <i>marr, dal, jap</i> dhe <i>shoh</i>; - dallon dhe përdor në fjali lidhëzat; - dallon dhe përdor në fjali parafjalët; - dallon dhe përdor në fjali numërorin. <p>c) Fjalëformim</p> <p>Nxënësi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dallon fjalët e parme nga fjalët jo të parme; - dallon dhe analizon pjesët përbërëse të fjalës.
<p>Njohuritë për klasën e pestë</p> <p>a) Sintaksë</p>	

- Fjalja si njësi leksiko-gramatikore, logjike dhe me intonacion të përfunduar.
- Ndarja e fjalive sipas kumtimit. Veçoritë e tyre.
- Grupi foljor dhe grupi emëror në fjali.
- Gjymtyrët kryesore. Kallëzuesi. Kryefjala, me çfarë është shprehur.
- Gjymtyrët e dyta (njohuri të përgjithshme).
- Përcaktori, me çfarë është shprehur.

b) Morfologji

Emri

- Emrat konkretë dhe emrat abstraktë.
- Klasifikimi i emrave sipas lakimit.

Mbiemri

- Mbiemrat e nyjshëm dhe mbiemrat e panyjshëm.
- Gjinia, numri dhe rasa e mbiemrit. Përshtatja e mbiemrit me emrin që shoqëron.

Përemri

- Lakimi i përemrave vetorë.
- Trajtat e shkurtra të përemrave vetorë.
- Përemri pronor.

ç) Drejtshkrim

Nxënësi:

- përdor drejt shenjat e pikësimit;
- ndan si duhet fjalët në fund të rreshtit;
- shkruan saktë pjesëzat mohuese *nuk* dhe *s'* në fjali;
- vendos saktë shenjat e pikësimit në dialog;
- përdor shkronjën e madhe në fillim të fjalisë, tek emrat e përveçëm dhe në rastet e tjera, si: emërtimet e rrugëve, të institucioneve etj.;
- shkruan saktë numrin shumës të emrave mashkullorë të tipit *shkëmb, mulli, lepur*;
- përdor drejt apostrofin te përemri pyetës *ç'?* dhe te pjesëza mohuese *s'*;
- shkruan drejt datat.

d) Leksikologji dhe semantikë

Nxënësi:

- përcakton kuptimet e fjalës në kontekstin e dhënë;
- dallon kuptimet e figurshme të fjalëve;
- krijon çifte sinonimie dhe antonimie;
- dallon dhe përdor në fjali sinonimet, antonimet dhe homonimet, për të përmirësuar gjuhën e folur dhe të shkruar;
- përcakton se çfarë janë fjalët e urta dhe shprehjet frazeologjike dhe i

- Përemri pyetës (*Kush? Cili? Çfarë Ç'?* Sa?).

- Përemri dëftor.

Folja

- Tri zgjedhimet e foljeve.

- Zgjedhimi i foljeve: *marr, dal, jap* dhe *shoh*, në kohën e tashme, në kohën e kryer të thjeshtë dhe në kohën e pakryer, në mënyrën dëftore.

Ndajfolja

- Ndajfolja, llojet.

Lidhëza

- Lidhëzat (njohuri të përgjithshme).

Parafjala

- Parafjalët (njohuri të përgjithshme).

c) Fjalëformim

- Fjalët e parme dhe fjalët jo të parme.

- Pjesët përbërëse të fjalës.

ç) Drejtshkrim

- Përdorimi i shenjave të pikësimit në fjalitë dëftore, pyetëse, nxitëse, dëshirore.

- Përdorimi i shkronjës së madhe tek emrat e përveçëm dhe në

përdor ato;

- dallon fjalët dialektore nga fjalët e gjuhës standarde;

- përdor fjalorin për qëllime të ndryshme.

e) Fonetikë dhe fonologji

Nxënësi:

- gjen vendin e theksit në fjalë;

- dallon bashkëtingëlloret e zëshme dhe ato të pazëshme.

rastet e tjera, si: emërtimet e rrugëve, të institucioneve etj.

- Drejtshkrimi i shumësit të emrave mashkullorë të tipit *shkëmb, mulli, lepur*.
- Drejtshkrimi i mbiemrave të panyjshëm në numrin shumë.
- Përdorimi i drejtë i apostrofit te përemri pyetës ç'?
- Shkrimi i datave.

d) Leksikologji dhe semantikë

- Kuptimet e fjalëve.
- Sinonimet, antonimet dhe homonimet.
- Fjalët e urta dhe shprehjet frazeologjike.
- Dialektet dhe gjuha standarde.

e) Fonetikë dhe fonologji

- Theksi i fjalës.
- Bashkëtingëlloret e zëshme dhe bashkëtingëlloret e pazëshme.

Vlerat dhe qëndrimet

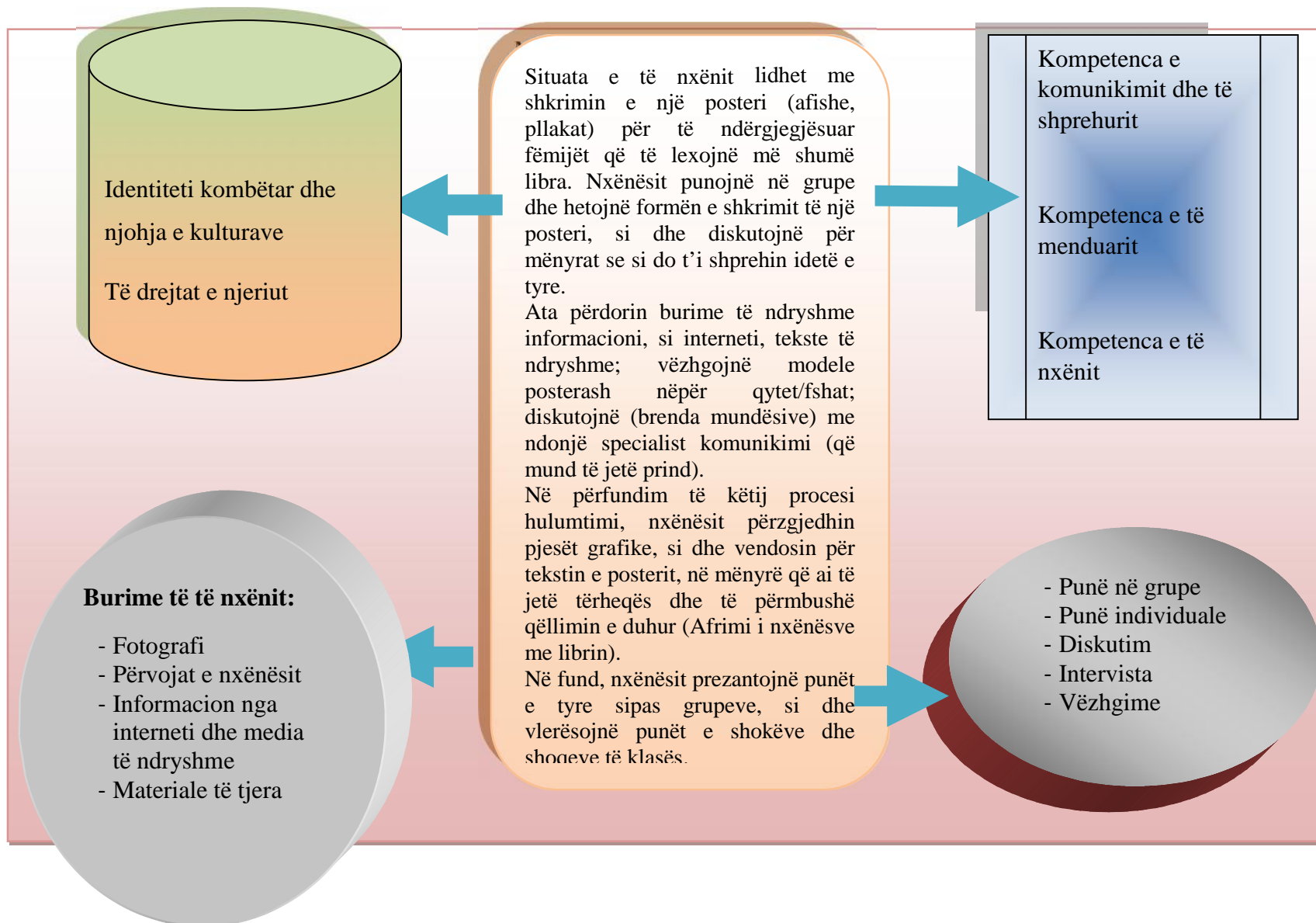
Nxënësi:

- paraqet dhe komunikon lirshëm mendimet e tij;
- demonstroi pavarësi në mendime dhe veprime;
- demonstroi besim dhe vullnet në arritjen e rezultateve;
- vlerëson leksikun e gjuhës shqipe, dialektet, gjuhën standarde shqipe;
- respekton shumëllojshmërinë gjuhësore mes njerëzve;

- respekton përpjekjet individuale dhe ato në grup.

XII. UDHËZIME METODOLOGJIKE

Metodat e të nxënit janë mjaft të rëndësishme për të realizuar një proces mësimor efektiv. Përdorimi i tyre do të shërbejë për zhvillimin gjuhësor të nxënësve. Mësuesit duhet të përditësojnë njohuritë rreth metodave, teknikave dhe strategjive të mësimdhënies, me qëllim që të zhvillojnë te nxënësit dëshirën për dijen, virtytet njerëzore, ambicien për të qenë të suksesshëm dhe aktivë në jetën e përditshme. Metoda, strategji dhe teknika, të tilla si: *diskutim për njohuritë paraprake, kubimi, diagrami piramidale, lexim i drejtuar, imagjinatë e drejtuar, parashikim me terma paraprakë, harta e konceptit, rrjeti i diskutimit, pyetje autorit, ditarët e të nxënit, pyetja sjell pyetjen, stuhi mendimi* etj., shërbejnë si nxitje për nxënësit në procesin e të nxënit dhe si garanci për rezultate të mira. Gjithashtu, është e rëndësishme që nxënësi të punojë me situata të nxëni ku i kërkohen arsyetime apo përgjigje të pyetjeve, të tilla si: “Pse?”, “A është gjithmonë e vërtetë?”, “Çfarë ndodh kur...?” etj. Në këtë mënyrë, ai nxitet të reflektojë mbi veprimet e tij dhe të ndërmarrë situata të reja. Përmes situatave të të nxënit, nxënësi eksploron, zbaton dhe integron njohuritë dhe aftësitë gjuhësore, fiton aftësi intelektuale të nevojshme për të zhvilluar të menduarit krijues dhe kritik.

Kriteret e procesit mësimor

a) Mësimdhënie me në qendër nxënësin

Nxënësit do të jenë në qendër të procesit të mësimdhënies. Ky proces do të ndërtohet në varësi të nevojave, aftësive dhe interesave të nxënësve. Nxënësit e një klase janë të ndryshëm, për sa i përket mënyrës se si ata nxënë: individualisht, në grup, nën udhëheqjen e mësuesit, të pavarur, me anë të mjeteve konkrete etj. Përpos kësaj, lënda e gjuhës shqipe kërkon që nxënësit të nxënë konceptet, të zhvillojnë shkathhtësitë dhe të zbatojnë njohuritë gjuhësore. Këto diktojnë nevojën për strategji të ndryshme të të nxënësve, të cilat përshtaten me objektin e të nxënësve dhe me nevojat e nxënësve.

b) Të mësuarit bashkëveprues

Mësuesit do të sigurojnë një mjedis të pasur dhe nxitës për komunikim dhe ndërveprim mes nxënësve. Ata do të përdorin metoda, strategji dhe teknika që nxitin të mësuarit bashkëveprues. Gjatë orëve të gjuhës shqipe, nxënësit do të nxitin të punojnë shpesh së bashku. Detyrat e përbashkëta do t'u sigurojnë nxënësve më shumë kohë për të folur dhe për të ndarë përvojat e tyre me njëri-tjetrin. Njëherazi, edhe shkalla e zotërimit të gjuhës rritet. Puna në grupe do të nxisë tolerancën ndaj mendimit të tjetrit dhe do të ndikojë në përdorimin e formave demokratike për të ndarë përgjegjësitë dhe punën.

Puna me nxënësit me nevoja të veçanta, me nxënësit me vështirësi në të nxënë dhe me nxënësit e talentuar

a) *Nxënësit me nevoja të veçanta*

Organizimi i kurrikulës sipas kompetencave dhe me fokus integrimin i krijon mësuesit hapësirat për të përshtatur mësimdhënien sipas nevojave të veçanta të nxënësve dhe për të personalizuar të nxënësve e tyre. Mësuesi duhet të marrë parasysh faktin se nxënësit janë të ndryshëm, kanë

motivim, interesa, stile të nxëni, nevoja dhe aftësi të ndryshme etj. Në disa raste duhen bërë përshtatje të kurrikulës sipas diferencave të zhvillimit brenda një grup-moshe. Mësuesi mund të zgjerojë zhvillimin e kompetencave kyç sipas nevojave individuale të nxënësve, për të zvogëluar dhe për të zhdukur diferencat brenda një shkalle të kurrikulës, në fund të saj.

b) Nxënësit me vështirësi në gjuhën shqipe

Nxënësit që vijnë kryesisht nga emigracioni, e zotërojnë gjuhën shqipe në nivele të ndryshme. Programi është për të gjithë nxënësit, prandaj nxënësit me vështirësi në gjuhën shqipe duhet të arrijnë rezultatet e të nxënit si të gjithë nxënësit e tjerë. Këtyre nxënësve duhet t'u jepet mbështetje në formën e kohës shtesë, aq sa u duhet për të mësuar mirë gjuhën shqipe, ose t'u ofrohen kurse formale nga shkolla, përgjatë vitit shkollor ose gjatë pushimeve verore.

ç) Nxënësit e talentuar

Fleksibiliteti i zhvillimit të programit lejon plotësimin e nevojave individuale të nxënësve të talentuar. Mësuesit duhet të krijojnë kushte dhe situata të tilla që nxënësit të shfaqin dhe të zhvillojnë talentet e tyre. Kjo arrihet nëse nxënësve u krijohen mundësitë të punojnë me një përmbajtje më të thelluar dhe më të zgjeruar, të zhvillojnë në mënyrë të vazhdueshme elemente specifike të kompetencave kyç dhe specifike të fushës, të fokusohen në çështjet kroskurrikulare (ndërkurrikulare), të zgjerojnë mjediset dhe materialet e të nxënit brenda dhe jashtë shkollës.

Udhëzime për leximin e teksteve letrare dhe joletrare

Gjatë mësimit të gjuhës shqipe nga klasa e parë deri në klasën e pestë, nxënësit do të lexojnë tekste letrare dhe joletrare.

Për sa i përket përfaqësimit të teksteve letrare dhe teksteve joletrare, gjatë dy shkallëve të para këshillohet të respektohen afërsisht raportet: **70% me 30%.**

Për leximet e teksteve letrare këshillohet të zgjidhen pjesë përfaqësuese nga letërsia shqipe dhe ajo botërore në përshtatje me moshën dhe zhvillimin e fëmijëve. Këto tekste duhet të plotësojnë kriteret artistike dhe didaktike të gjatësisë, të strukturës dhe të qartësisë së gjuhës.

Këshillohet që nxënësit të lexojnë fragmente dhe vepra nga periudha të ndryshme letrare, nga letërsia antike deri tek ajo bashkëkohore, përfshirë këtu edhe krijimtarinë folklorike gojore.

Leximet jashtë klase

Këshillohet që përgjatë një viti shkollor të zhvillohen 3-4 vepra ose pjesë për lexime jashtë klase. Orët e leximeve jashtë klase, mësuesit duhet t'i vendosin në planin e tyre mësimor, kur të bëjnë zbërthimin analitik të programit. Është e rëndësishme që gjatë këtyre orëve, nxënësve t'u krijohet mundësia të zgjedhin edhe vepra që janë të pëlqyera e të preferuara për ta.

Veprat e rekomanduara për lexime jashtë klase duhet të jenë:

- nga letërsia shqipe dhe letërsia botërore;
- nga autorë të periudhave të ndryshme;
- nga gjini dhe lloje të ndryshme letrare.

Përzgjedhja e leximeve jashtë klase nga autorë të ndryshëm, nga periudha të ndryshme, nga gjini dhe lloje të ndryshme letrare krijon mundësi për pasurimin e përvojës letrare së nxënësve. Këto vepra ose pjesë duhet të jenë brenda listave rekomanduese të MASR-it.

XIII. UDHËZIME PËR VLERËSIMIN

Roli kryesor i vlerësimit është të përmirësojë të nxënit. Informacioni i siguruar nga vlerësimi i ndihmon mësuesit të kuptojnë anët e dobëta dhe anët e forta të nxënësve në procesin e të nxënit dhe u jep mundësi të përmirësojnë mësimdhënien. Vlerësimi i nxënësve në lëndën e gjuhës shqipe ka për synim matjen e kompetencave të lëndës, të paraqitura nëpërmjet rezultateve të të nxënit.

Llojet e vlerësimit:

Vlerësimi diagnostikues zakonisht kryhet në fillim të shkallës, në fillim të vitit shkollor ose para zhvillimit të një grupi orësh, për të identifikuar njohuritë paraprake, interesat ose aftësitë që kanë nxënësit rreth asaj, për të cilën po kryhet vlerësimi. Ky informacion përdoret për të orientuar praktikatat e mësimdhënies të mësuesit dhe të nxëniet e nxënësve, në mënyrë që të përcaktohen teknikat korrigjuese. Vlerësimi diagnostikues mund të jetë i shkurtër, i shpejtë, joformal dhe mund të bëhet me gojë dhe me shkrim.

Vlerësimi i vazhdueshëm është një proces që ndodh gjatë gjithë kohës në klasë dhe informon mësuesit dhe nxënësit mbi progresin e këtyre të fundit. Të dhënat dhe informacioni i mbledhur nga vlerësimi formues përdoren për të përmirësuar proceset e mësimdhënies dhe të nxëniet. Fokusi i vlerësimit formues nuk duhet të jetë vetëm vlerësimi me notë i nxënësit.

Vlerësimi përmbledhës kryhet më shpesh në fund të një grupi orësh, për të përcaktuar çfarë është mësuar mbas një periudhe kohe dhe shoqërohet me notë. Vlerësimet përmbledhëse përdoren jo vetëm për të informuar nxënësit e prindërit për progresin e nxënësve, por edhe për të përmirësuar praktikatat e mësimdhënies dhe të nxëniet.

Gjatë zbatimit të programit, nxënësve duhet t'u jepet mundësia të punojnë edhe në grup për kryerjen e detyrave që mund të zgjidhen me këtë metodë pune. Në këto raste, mësuesi parashtron peshën e vlerësimit me notë të grupit, në tërësi, dhe të secilit nxënës, në veçanti.

Komponentët e vlerësimit janë vlerësimi me gojë dhe vlerësimi me shkrim. Vlerësimi me shkrim shërben për aftësimin e komunikimit me shkrim. Mësuesi e vlerëson nxënësin me notë për prezantimet me gojë, në testimet periodike me shkrim dhe në punët me shkrim, të zhvilluara individualisht ose në grup.

Një formë e vlerësimit me shkrim nga nxënësit janë edhe testimet.

Vlerësimi i punëve me shkrim është një mjet shumë i rëndësishëm për të matur kompetencat gjuhësore të nxënësve. Njohja e këtij niveli, tashmë, nuk mund të bëhet vetëm me rrugët praktike e tradicionalisht të njohura, si qortimet nga mësuesi. Kështu, duhen kërkuar forma të larmishme vlerësimi, që pasqyrojnë nivelin real të arritjeve të nxënësve dhe krijojnë mundësi për marrjen e masave për përmirësimin e tij. Mësuesi duhet ta ndjekë gjithë procesin e të shkruarit që nga planifikimi deri te rishikimi dhe redaktimi. Shënimet e mësuesit janë shumë të rëndësishme për

vlerësimin e punëve me shkrim të nxënësve. Ato duhet të jenë të tilla që t'i motivojnë ata. Vlerësimi që nxënësit mund t'i bëjnë njëri-tjetrit, është një tjetër formë e rëndësishme që ndihmon mbarëvajtjen e punës në këtë drejtim.

Përveç punëve dhe testeve me shkrim, mësuesit mund të kryejnë vlerësime të bazuara në performancën e nxënësve, duke përdorur mënyrat e mëposhtme, si: projektet kurrikulare dhe ndërleëndore; lojërat me role, detyrat individuale, bisedat letrare, debatet, vrojtimitet, portofoli i nxënësit etj.

Portofoli i nxënësit, si një mundësi vlerësimi e vetëvlerësimi, është një koleksion i punimeve të tij përgjatë një periudhe të caktuar. Ai mund të përmbajë punë me shkrim, detyra tematike, projekte leëndore e ndërleëndore etj. Përzgjedhjet e punëve dhe detyrave për portofolin bëhen nga nxënësi, ndërsa mësuesi rekomandon.

Pjesë e vlerësimit është edhe informimi i nxënësve dhe i prindërve për rezultatet e vlerësimit.

XIV. MATERIALE DHE BURIME MËSIMORE

Për arritjen e kompetencave në leëndën “Gjuhë shqipe” është i rëndësishëm përdorimi i mjeteve dhe i materialeve të shumta mësimore. Tekstet shkollore nuk duhet të jenë burimi i vetëm për marrjen e informacionit. Në procesin e të nxënimit mund të përdoren materiale nga interneti, libra nga biblioteka e shkollës, fletë pune, udhëzues të ndryshëm etj. Këto materiale duhet të jenë të qarta, të sakta, me një gjuhë të kuptueshme, në përputhje me programin dhe pa krijuar mbingarkesë për nxënësit.

